

Presentació

En el debat sobre el sistema educatiu al nostre país s'ha caigut en alguns errors importants. El que potser s'ha donat de forma més generalitzada ha estat el de debatre sobre la pretesa bondat o no de model educatiu sota el qual s'ha desenvolupat l'escolarització en els darrers anys. D'aquesta manera s'han definit posicions que defensaven el model d'escolaritat vigent o el rebutjaven, en tant que model en si mateix. Aquesta presa de posició essencialment ideològica no és estranya en les diferents posicions sobre l'escolaritat, atès que les opcions sobre valors hi són sempre presents en el debat educatiu.

L'equívoc, al nostre parer, ha estat reduir el debat a aquells plantejaments ideològics, ja que el problema té connotacions molt més àmplies. En efecte, s'oblida que els models són, en realitat, abstraccions. S'oblida que els models es defineixen no tant en si mateixos sinó en la seva aplicació i en les seves modalitats. Ho fan mitjançant les polítiques que els concreten, mitjançant les actuacions dels diferents agents, en els seus diversos àmbits de professionalitat, o bé mitjançant les respostes que es proporcionen en cada lloc a les demandes que sorgeixen en el si de la societat. Els models són en la mesura que es configuren en la pràctica dels agents que els desenvolupen, mitjançant tot aquest tramut d'accions.

En aquest número s'han agrupat un conjunt d'articles, síntesi d'investigacions i de projectes, que aprofundeixen en la perspectiva de complexitat que defensem i tracten d'il·lustrar aquest punt de vista. El fil conductor d'aquesta complexitat l'hem exemplificat en l'encapçalament, tot destacant el problema de fons de qualsevol sistema educatiu, el de la desigualtat social davant les oportunitats educatives i com afrontar-lo des del valor de l'equitat.

S'han recollit textos que ens mostren les responsabilitats polítiques en la generació o disminució de les desigualtats. Altres articles argumenten sobre el paper d'altres modalitats organitzatives de l'alumnat, diferents a les comunes, sobre els nous medis educatius o sobre els enfocaments de l'acció educativa i el seu potencial en el desenvolupament de pràctiques que promoguin una major equitat envers les persones ateses per l'escola. Un tercer tipus de treballs mostra el camí que encara queda per recórrer en el desenvolupament de les modalitats d'acció didàctica amb subjectes necessitats de suport suplementari.

Altres textos exploren el paper de determinades conceptualitzacions, tan generalitzades que semblen obvietats sense ser-ho en absolut: el punt de vista

Presentación

En el debate sobre el sistema educativo en nuestro país se ha incurrido en algunos errores importantes. Uno de ellos, quizás el más generalizado, ha sido el de debatir acerca de la bondad o no del modelo educativo bajo el cual se ha desarrollado la escolarización en los últimos años. Así, se han configurado posiciones que defendían el modelo vigente de escolaridad o lo rechazaban, en tanto que modelo en sí. Esta toma de posición esencialmente ideológica no es extraña en los diferentes posicionamientos sobre la escolaridad, puesto que las opciones sobre valores se hallan siempre presentes en el debate educativo.

El error, a nuestro parecer, ha sido la reducción del debate a dichos planteamientos ideológicos, ya que el problema posee connotaciones mucho más amplias. En efecto, se olvida que los modelos son, en realidad, abstracciones. Se olvida que los modelos se definen no tanto en sí mismos, como en su aplicación y en las modalidades de la misma. Mediante las políticas que lo concretan, mediante las actuaciones de los distintos agentes en sus respectivos ámbitos de profesionalidad, o mediante las respuestas que se dan en cada lugar a las demandas que surgen en el seno de la sociedad. Los modelos son en tanto que se configuran a través de la práctica de los agentes que los desarrollan, mediante todo este complejo tejido de acciones.

En este número se han agrupado un conjunto de artículos, síntesis de investigaciones y de proyectos, que ahondan en la perspectiva de complejidad que defendemos y tratan de ilustrar este punto de vista. El hilo conductor de esta complejidad lo hemos ejemplificado en el encabezado del número, destacando el problema de fondo de cualquier sistema educativo: el de la desigualdad social ante las oportunidades educativas y cómo afrontarlo desde el valor de la equidad.

Se han reunido textos que nos muestran las responsabilidades políticas en la generación o disminución de las desigualdades. Otros artículos argumentan sobre el papel de otras modalidades organizativas del alumnado, distintas a las comunes, sobre los nuevos medios educativos o sobre nuevos enfoques de la acción educativa, y su potencial en el desarrollo de prácticas que promuevan una mayor equidad de las personas atendidas por la escuela. Un tercer tipo de trabajos muestra el camino que todavía queda por recorrer en el desarrollo de modalidades de acción didáctica con sujetos necesitados de un apoyo educativo suplementario.

de gènere —androcèntric, sens dubte— dominant encara en el discurs educatiu. Tal com deia Bourdieu, les conceptualitzacions aparentment més òbvies són fruit de polítiques i de pràctiques continuades i persistents desenvolupades i acceptades per molta gent durant molt de temps. Mostrar les debilitats d'aquelles representacions aplanar el camí de moltes persones cap a oportunitats formatives més equitatives. Per últim, s'analitzen representacions relativament noves, com les comunitats d'aprenentatge, representacions que s'arrelen en una pràctica que vol construir més i millors oportunitats formatives per a persones que no han pogut gaudir d'elles durant períodes significatius de la seva vida.

Otros textos exploran el papel de ciertas conceptualizaciones tan generalizadas que parecen obviedades sin serlo en absoluto: el punto de vista de género —androcéntrico, por supuesto— dominante todavía en el discurso educativo. Como decía Bourdieu, las conceptualizaciones aparentemente obvias son fruto de políticas y de prácticas continuadas y persistentes desarrolladas y aceptadas por mucha gente durante mucho tiempo. Mostrar las debilidades de dichas representaciones es una vía que allana el camino de muchas personas hacia oportunidades formativas más equitativas. Se analizan, por último, representaciones relativamente nuevas, como las comunidades de aprendizaje, representaciones que se enraízan en una práctica que trata de construir más y mejores oportunidades formativas para personas que han carecido de ellas durante períodos significativos de su vida.